

EUSKALDUNAK EUROAPAN

(BILBAO'KO EUSKAL-ASTEAN-2002)

AURKEZPENA:

- Arrastion, itzaldi onetara etorri zarien guztioi, eta onen mamitik ulertzen daganak on-egin daigula danoi.

- Zergaitik EUSKALDUNAK-EUROAPAN beti danik edo jaiotzatik, bertan dagozela esan bearra?.

a).- Menperatzaillaren leenengo lana euren asmakuntzak aurrera eroateko, berezitasuna desagertzea da; iñor ez dagon bizi-lekuan eurak bakarrik ba-dagoz arrazoa daukielako "EURAK DIRALA" angoak, esaten dabenean.

b).- Beste aldetik, euren guzurrezko alegiñak ezeztuteko, gure egia azaldu bear eta or! non argitu bear diran, JAINKOA'ren LEGEA'gandik nai-ta nai-ez artutako berezitasunak, sasi-jainko jokoetan dabizenen aurka. Euren asmoetatik berezitasuna menperatu gure dabelako sasi-jainko lez bizitzeko. la lortzen dabiz..., antziñatik sendia`k dakarren beren irudizko-izaera apurtzen dabizelako, dan guztia naaste baten agertu daiten, ainbat kostata sinismenean egindako antolamendua apurtuz.

e).- Eta Olazar'tar Martin`ek, gai onen ulermen azalpena nik bete bear nebala esan ebalako.

d).- Orregaitik, Euskaldunen Nortasuna eta izaera Europan oso ezagunak izan eta dirala argitzeko zazpi zatitan azalduta banatuko doguz, azkenean laburpen baten bidez ikusteko, zelako ondorioak agertzen jakuzan.

- Gai au, ziur nago galdera askokoa dala, eta orregaitik gura neuke, azkenean, bear diran galderak egitea; beren ausnarretik, ulermenean daukaguzan illuntasunak argitzeko. Baita azken baten pozik urten daigun solas-itzaldi onetatik.

Asi gaitezana ba, gai onen mamia ikertzen.

AURKEZPANA

Itzaldi onetan, Euskaldunen Nortasuna eta izaera Europan oso ezagunak izan eta dirala bederatzi zatitan azalduta banatuko dautsuet, azkenean laburpen baten bidez ikusteko, zelako ondorioak agertzen jakuzan

- EUSKALDUNAK EUROAPAN -

SARRERA:

Guzurra dala esan leike, gaur egunean esan bearrekoa izatea, Euskaldunak bizi dirala Europa deritxon lur-nagusi onen ego-sartaldean; eurak diralako zaarrenak lur onetan sendi-aberridun berezi bat lez, edo izaneko leiñuak esku-alde baten batuta bakotxak bere Nortasunarekin eta bakotxaren borondateakin alkartuta batzango baten, danon ardurak lotsagizun aundia-gaz ondoen aurrera eroateko.

Bere edesti luzean, ainbat leiñu-zapaltzaille eta kaizar-erri menperatzailleak igaro dira gure Euskalerrri maite onetatik, gu emen, "gure etxean" geratuta, gero labur-labur ikusiko dan lez

Baiña geien lortu gurako neukena alde batetik auxe zuei erakustea da: zelan asieratik asten dan apurka-apurka gizonen aundikeria igoten, norke-riak daukazan indarrakaz galerazota, eta denboraren etorkizunezko igaroan, gaur gagozan negargarrizko Nortasunaren uzteltasun egon-aldirarte.

Beste aldetik erakutsi: zelan edestitik zear norberena ez dana lortzeko, edo norberaren ardurapean ez dagoana lortzeko, gaiak daukan diztiraz era-karrita eta mozkortuta agertzeagaitik, ibiltzen diran "GUZURRAK", beti bar-diñaK dirala, Ludi onetan ez dagolako beste erarik edo almenik gauza orreik: gizon/emakumeak, lurraldeak, bai daukiezan mozkiñ-eta-eskutarte-koak-menperatzeko.

Bat dalako Ludi onek daukan LEGEA bere izaeran erperatuta, eta nai-ta... era ezberdin askokoak izan guzurraren almenak LEGE NAGUSIA`ren aurka, GUZUR bat bakarrik dalako bere aurrean.

Baita, edestiaren etorkizunean ikusiko doguzan denbora loratsuak izan zirenak ikuspegian, inguru guztietatik lorez beterik agertu gurean eta osteko denboratan ugaritasunezko lore orren edertasunerako egiten ziran lan-erinduagoak, argitsu edo biribiltasun itxura eder baten eginkizunak agertu dai-tezan gizon/emakumea`ren poztasunerako; itxura eder orren azpi aldetik zelan agertzen eta entzuten ziran zigorraren arrantzak, oñaze, min eta nekea ugari, gizon/emakume eta erriak menperatuta eukiteagaitik; gizon/emakume batzuen sasi-jainkotasunaren jokoa poztuteko bakarrik gaurko denborara arte.

SARRERA

- Gaur egunean zelan esan leike Euskaldunak ez dirala bizi European?
- Noiz azten garan nortasuna galtzen.
- Lenengo guzurak, gaurko guzurak.
- Zer izan ziran Barroko eta Plateresko Denborak.
- Gaur egunean, guzurak argi eta garbi ikusten dira.
- erriak eta gizonak txarto ibiltzen dira euren izkuntza berezi barik.
- Euskaldunak eta fedea.

Gaur be, ori gura dabe, gizartea mailladuna izan daitela, beti izan diran gai-zaleak olan izan daiten euren poztasunerako.

Baiña neure ustez, geien poztuko gaituna, gaurko denboretan eginkizuna-ren zeartasuna azaltzea izango da, gaur dakigunagaz argi-argi ikusten dala-ko, gauzak txarto egiten ba-dira, Ludi onek daukan legearen aurka dirala.

Menperatzailleak, egin bearrezko gauzak, euren legeakaz eginda joan daitezala gura dabe, Mundu onen berezitasunezko legeari jaramon egin barik, eta ori ezinezkoa da, "GUZURRA" ta gauzak txarto eginekoaren antzera bitzaren lez..., gain-gaiñean doazelako, gaur dagoan jakituriagaz errez eta argi-argi ikusi leikena iñungo alegin barik. Nai eurak, guzur-orreik daukien indarragaz gure aurretik erabili EGI aundi bat izan balitz bezala. "Barregarria" da, baiña olan da !". Noiz arte?. Euren lotseak eraginda naikoa dala esan arte..., baleiteke gure alegiñakaz batera olango egoera baragarri bat agertzea, baiña ekintza ori izkillu barik eta bakez izan bear dan gauza da indarra euki dagian. Izkilluaren indarrak EGIA'ri, neurri berean indarra kentzen dautsolako.

Ba-dago beste arlo bat azalpen guzti oneri(beraren beste garrantzizkoa dana) izaera emoten dautsona, burdindun saltsarri (cemento armado), edo burdin, arri ta areari kare-baltzak (cemento) emoten dautson aukera gorputz burdindun saltsarrikoa izateko bururakisun guztien antzera, eta arlo ori izkuntzarena da, garrantzi aundikoa gure arremanetan aitu gaitezana eta gauza guztiak erreztasun aundiz bakoitza bere lekuan kokatzeko.

Erriak eta gizon/emakumeak txarto ibiltzen dira, ez badabe eukiten zeaztasun aundiko eta ondo zaindutako izkuntza bat. Gauza guztiaren antzera, txarto, erdizka edo beste esangura batzuekin eukiten badabe euren izkuntza, euren gizarteko orekan egon bear diran gauza guztiak, danak! orren akatsakaz agertuko jakiezalako aurrean. Izkuntza, erriaren sinismenean ekintzako-bizitzatik sortuta dagolako. "Zelan-go izkuntza; alangokoak eurak euren sinismenean".

Euskaldunak, gure fedegaitik eta berbakoak izategaitik ezagutzen gaitue Mundu zabalean, eta ori ikertuko dogu azken baten, ikusi daigun zelako garrantzi aundia daukan gure izkuntzak une onetan daukaguzan arazoak eta Munduan dagozan arazoak argitu ta garbitu daitezana.

Asi gaitezana ba zeazten gure Euskaldun bizia Europa'ko Euskal-lur maite onetan, argi ikusi daiten ondo ezagunak garala Europa osoan zalantzarik gabe.

Eta orretarako, Cromañon denboratik asita gaur arte edesti labur baten bidez, ikusi daiguzan zergaitik gaur sortzen diran eta jakuzan ain sinesgarrizko arazo oneik; Izadi onek daukazan legeetatik, batzuen jabetasunezko aburumen, iritzi edo usteagaitik guztiz urrun gizarte-ekintzetan bizi garalako.

AZALPENENKO ZATIAK

- 1'go.-** Sarrera labur bat, idaz-lan au zelako gogoagaz idatzita dagon azaltzeko.
- 2'gn.-** Kromañon denborak.
- 3'gn.-** Erroma'tarrak.
- 4'gn.-** Bisigodo'ak.
- 5'gn.-** Kristautasuna eta Erlijiñoa.
- 6'gn.-** Mauritarrek.
- 7'gn.-** Gure Askatasunaren azkeneko denborak.
- 8'gn.-** Laburpena.
- 9'gn.-** Izkuntza.

- KROMAÑON DENBORAK-

Badaukat eskuartean arlo au azaltzeko Arinda'tar Anes'ek azkeneko egun onetan emonda (2.002'an Uztaila'ren 27'an) bere lan batetik, zer esaten dan gaur, jakintsuen ikerketaren bidez, orduko denboratan gertatu ziranari begira: "EL EUSKERA Y LOS GENES BASKOS EN LA RAZ DE LA VIEJA EUROPA" Indoeuropearren aurretik.

Baita nortzuk esaten daben gauza orreik, goimallako ikerketa orde, orreik jakintza arloan: "Hamel'tar Elisabeth, berrien-idazlea; Wennemann'tar Theo, germaniar ele-jakintzaren maixua (catedratiko), eta Foster'tar Peter, Cambridges'ko ikastetxe nagusian genetika'ren irakaslea" diranak.

"Spectrun Wisenschf" Aleman aldizkari jakintsuan argitzen dabe ezagutzera emoteko, eta aldizkari au, Ameriketako "Scientifik Amerikan" aldizkari biurkerazko alakoa da.

Irurak bat egiten dabe, eta baieztatuten dabena auxe da: "Europa'ren oiñarrizko gizartean edo jendearen geneetan %'tik 75 Euskaldunak dirala, eta euren oiñarrizko izkuntza Euskerea dala.

Onek esan gura dauana, “ Euskaldunak, Europa izateko, Euskal geneak eta izkuntza emon dautsozela «da !. Ez da gutxi, esaten dau Anes'ek.

Altuna'tar Jesus'ek bere maixu-lana dan ikerketaren idaz-lanean “Euskal Edesti-Aurreko 150.000 urteak “ liburua bidez Euskal asierak argitu egiten dauz.

Liburu orretan Josu'k esaten dauana gauza askoren artean “ azkeneko izotzaldia edo Europa'ren “WURM” deritxon izotz-aldian, aberetasunezko gizaizaeraren azkeneko aldaketagaz agertzen dana eta “Cromañon” giza deituten jakonari, gaur daukagun itxuran agertu zana, “Magdaleniese eta Aziliense” arteko denborak dirala, 15.000-10.000 urte Kristo baiño ariñago.

Dana dala, Aleman jakintsu oneik esaten dabena: orduko Europa'ren gezaltzean, eiztariak gezaltze orren ondorioz izotz-oreiñak (Reno) eta Mamutzar (Mamut)'en iges-aldian edo atzerakada egitean euren atsegiñezko giroan egoteko, Euskal eiztariak Europa'tik zabaldu zirala eta orregaitik aurkitzen dirala Europa guztiko baztarretatik Euskara'ren oiñarrizko itzak: “Aran, Ibar, Ur”, eta abar asko.

Emen Zatarain'tar Anbrosio jakintsua izan zana aitatu bear dot, beste zertzelada bat azaltzeko. Euskal-Aleman “DUDEN” iztegia egiten egon zanean (argitu barik dagona, azkeneko zuzenketaren bearrean, denborarik ez ebalako euki), neuri, itz-zerrenda luze bat erakutsi eustan Euskal eta Aleman itzak, esatera eta idazkera bardiñak daukiezanak. Or !! ikaragarritzko Euskal lan bat bertan itzita, eta berrezkuratu bear zana.

Euskaldunak Europa onetan EZ EZAGUNAK eta NORTASUN-GABEKOAK IZATEKO, asiera txikerra da ba !!.

KROMAÑON DENBORAK

- Gaur eguneko giza-ezaeraren agerpena “WURM” deritxon izotzaldian 15000-10000 urte Kristo baiño ariñago.
- Euskaldunen edo Kromañon zabalkuntza European.
- Gaur egunean, europako geneetan % 75 euskaldunak dira.

Arrinda'tar Anes'ek diño: “jakin aundiko gizon bi onein eta emakumeen esanetan, ez daukiela adimen edo ezagumenen gabetasunik, EDESTI-AURRE, ODOLA eta GENEAK, gaur gaiaren inguruan dakigunagaz ikerketaren bidez, ezagutzera alan emoten dabelako.

Or banandu ziran, eta bakardadeko denboraren igaro-bidean leiñu barriak sortu ziran, bakartasun orretan eta tronkaletik urrun, gai-gauzai bakotzak beren ulermeneko sinismenean ulertzen eben itzakaz izena emonda, banazeko berezitasuna gura nai-ez artuta.

Ekintza orren egikeran sortu ziran gaur dagozan erriak gure Europa maite onetan, batzuk andikerira jokatzen eta beste batzuk bakez bizi gurean, arroaren erasoai eusten. Eta garai ortan, joera onetatik Munduan bakea lortzeko gai ziranak agertu ziran, edo erromatarrak alan esate eben beintzat; baiña erromatarraren bakea beste erri guztiak menperatuta euren bakea goitik bera sartuta zan (pax romana), eta orain bi milla ta bosteun urtean era berezi ori sortu zanetik berezko batzangotasunaren aukera guztiak apurtuta, gaur be ekintza bardiñakin gabiltz, arrotasun ori ain zitala dalako, nai-ta, erabilitako erak oso esberdiñak izan sasi-jainkotasunezko gogoaren asmoak ez dira aldatu.

Batera erlijio barria eta barriak sortu ziran orduko urduritasunaren txinpartak geratu ta bakeratu naian, baiña sendoagotu baño ez eben egin, berezitasunezko arduradunai, JAINKOA'ren LEGEA'k erakusten dauskun lez bideak moztuta.

Gaur, egoera bardiñean agertzen gara, ez daukagulako duintasunik erdimendeko asieran artu ziran erabagiak aldatzeko, gaurko jakintasunak agintzen

dauskun lez..., JAINKOA'ren agindua arduraz beteteko leenengo, eta zentzu-
nezko gizon/emakumeak garala bigarren esateko, jarraian ikusiko dogun lez.

-ERROMATARRAK-

Keltiar, Iberoak eta Keltiberoak (La Tene 500-100 k. a.) Euskalerrian egon ziran Roma jaio zan denboretan, iru leiñuen batzangotasunetik 753 urte Kris-
to baiño ariñago: Ramnes, Tizio'ak eta Luzereak. Onein artean eraiki eben,
gero Roma-kuadrata deituko zana Palatino mendian.

Erregetza aukeratu eben danon agintari lez eta lenengoetatik gudarako
asi ziran eratzen edo apaintzen borondate aundiagaz, euren babeserako
leenengo, eta euren taldea indartsu ikusi ebenean, beste inguruko leiñuari
eraso eginda azpiratzeko.

Gure lurretara sartu orduko, III'ko gizaldiaren amaieran Kristo baiño ariña-
go, Keltiar eta Iberoak, gu baiño jakinduri askoz aundiagokoak ziranak Eus-
kalerriaz batzangotu ziran, eta euren nortasuna galdu eben, erromatarren
etsai sutsuak ziralako. Orregaitik oneikaz borrokatu ziran, adibidez: kalagu-
rris'en, leenengo Euskaldunakaz beren lurraren aberastasunagaitik, gero
erromatarrak erreustu edo ezeztatu menperatzeko egin ebena Euskaldunen
laguntzaz, (ortik dator gaztelera esaten jakon "HAMBRE
KALAGURRITANA"; saguetatik asita, abereak, larruak, bai illak be jan egin
ebezalako). Erria eta lurak Euskal eskuetan, andik aurrera geratu ziran, eta
Keltiberarrak euki eben Numantzia azkeneko zaintokian, erromatarrak Kristo
baiño 133 urte ariñago erraustu egin ebenagaz Euskalerria eurakaz bat
eginda geratu zan. Ariñago eta ostean, Euskaldunak ondo ikasi ta ikusi ebe-
lako erromatarren indarra aundia izan zala aurre egiteko, eta gaiñera ikusita
zer egin eben sartaldeko Auñamenditik sartu ziranetik, bakez artu ebezan,
bestela aurre eginda, euki eben antolagabeko indarrakaz erriaren eriotza
izango zalako. Ez zan lenengoena, Keltiarrakaz be, bardin egin ebelako.

ERROMATARRAK

- Etorkizunezko berezitasunean batzangotasunaren amaiera.
- Euskaldunaren trebetasuna Erromatarrekin.

Orregaitik burua guztiz makurtu barik on artu ginduezan, euren gudalo-
zteetan be lerrokatuta. Lurra lantzeko ekarri eben tresneri guztia on artu eta
erabilten ikasi, eta era ortan abar asko. Ez eben on artu ekarri eben guztia,
nai-ta euren artean bizitzarako erabil bearra izan, baiña bai Euskal ulerme-
nean on artzen zana.

Ainbat erromatar gudalozteetan borrokatu ziran Euskaldunak; eta auek,
goiko muturrean egon da Augusto'k bere gudari-talde zaintzalea guztiz Eus-
kalduna izan eban, eta aldatz-beran asi ziran orduan be, beste kaisar jaun
edo inperatore'kin ere bai. Galba'k (Servio Sulpicio 68'an K.Ostean) Euskal
koorte oso bat euki eben, 300'etik 600'era gudari taldea izan leikena.

Gaur Iruña danak, len Olkairun izena eukan, gero Ponpeyo udako borrokaz
amaituta, Olkariun'era joan zan negua igarotzeko eta Olkariun gaiñean, Pon-
pelo andik aurrera izendatuko zana jaso eban, 75 urte Kristo baiño ariñago.

Euskal izkuntzarentzat, ordain aundia izan arren Keltiar, Iberiar eta erro-
matarren menperatasunagaz, euren tresnerizko jakintzatik izen asko artu
bear genduzelako, Euskal-izkeraren oñarria edo beren gorputzeko erraiñon-
doaren oreka eta antolamendua, osasun aundiagaz geratu zan; nai-ta erri-
berako erritxo batzuk Ebro-ibai ingurutik, jauntxo' en artean latiñegaz Euske-

ra galdu, Euskal nekazaritzan izan ezik. Erromatar porrot'en ostean, Euskera guztia ostera be berrezkuratuta geratu zan. Eta Euskal askatasunaren egarria iñoz... ez ebalako galdu, gaur aukera aundia daukagu berriz izkera eta izatasuna ostera berrezkuratzeke, Euskadi ta Askatasuna danon artean arrokeriak alboratuta ELBURU lez artzen ba-dogu.

-BISIGODO'AK-

BisigoDO'ak 409'an sartu ziran, eta 409'tik 415'era erromatarrak euki eben guda-indar guztia amaitu eben erdi-ugarte onetan.

Erromatarrak deseginda, Euskaldunak beren Nortasuna berreskuratzen asi ziranetik (arin egin zana), euki eben borroka nagusia berdintasuna lortzeko izan zan, Euskal-apal eta Euskal-aberatzen artean (gudalozteetan erromanizatutakoak). Erroma'tar izaera ori ez zalako ezkontzen Euskal Askatasunaren Berezitasunagaz. Aberatsak euren norberkerian nortasuna galduta euki ebelako, guztiz erromatarren eritzian egoteagaitik ziran borroka gogor areek, gaurko lez.

Godok 415 urtetik aurrerantza, guda sutsuan borrokatu ziran ugarte-erdi onetan erromatarren kaisar-jauntza euren agindu-pean eukiteko.

Erriak zuzentzeko ekarten ebezan erromatarren jaurkintzazko erak antolatzeko, Godok 476'an guztiz desagertzea lortu eben, eta 481'etik aurrera Euriko'gaz asita, Espaina'ko menperatasunaren billa asi ziran.

Euskalerrian Godo'ekin ez zan gertatu erromatarren aurka gertatu zana, ez da antzekorik be. Erromatarren gudalozteetan ibilita zeozer ikasi gendulako, beti aurka egin geuntson, eta oneik erromatarren antzera gudarako antolamendu aundia euki arren, gure mendietan sekula ez ziran sartu. Bai alderantzis buruko min aundiak artu, gure arbasoak bertatik sasi-gudan ekiten ebela-ko, mendiak etxea lez artuta babeserako.

Godok, Euskalerria menperatzeko ez eben ekarten erromatarren ainbesteko indarririk, eta nai-ta 300 urte luzeetan ekintza gogorrean ibili, gure Nortasunarentzat ez eben garrantzi aundirik euki.

Gure Erriaren edesti lez esan leike: "godo'akaz euki genduzan guda-borrokak iraun ebela, godo'aren erregetzak iraun eban aldi"; nai-ta eurak beti esan bearrezko esatea izan errege bakoitzaren edestian: "ET DOMUIT VASCONES".

BISIGODOAK

- Euskaldunen eta Bisigodoen borrokak.
- Bisigodoen amaiera.

Emen be argi ikusten dana, Euskaldunak nai-ta nai-ez, oso ezagunak izan bear giñela Europa guztian, Batez be, orduan, gure lurak askoz zabalagoak izan ziralako.

-KRISTAUTASUNA ETA ERLIJIOA-

Erromatar kaisar-jaunen sasijainko menpekotasunaren izaera, eta gizartean aberetasunezko eginkizuna ezereen lotsa barik izateak, Kristautasunak ekarren moralai edo ekanduzko zendotasun alegin barriari ezin bestean lagundu eutson, eta kristautasuna jendartean, sutauts'en antzera zabaldu eta onartua izan zan Europa osoan , Afrika'ko iparrean eta danez gain Ekialde erdian.

Gaiñera, ezereztuteko euki ebazan (202'an Septimo Severo) jarraipenak, askoz geiago goratu eben; ez berak indarra euki ebalako, bai erromatarrek berez menpekotasunaren sortzailleak ziralako eta goibera oso baten sartuta egon ziralako.

I Konstantino 306'an igon eban kaisar-jauntzara eta Bizanziora eroan eban erromatarren uri-nagusia, Konstantinopla andik aurrera deituko zana. Baiña leenengo, Galeno'k 311'n Sardika'ko legearen bidez askatu ebazan Kristautasunaren jai-arauak, Konstantino'k 313'an Milan'eko agindua emon ebanagaz Valerio'k baiztatu eban.

Amabi urte beranduago 325'an, Nizea'ko Eleiz-Batzar nagusia batu eben bere agindupean, eta bertan Arriano'ren irakaspidea baztartzat katolikotasuna (latin katholikos'etik datorrena, eta orokar edo guzientzako dana. Eta berau Grekoera'tik: Kata'r= Ulertza esangura dauana eta: Holos= dana, edo dan guztia esangura dauana) besarkatu eben.

KRISTAUTASUN TA ERLIJIOA

- Zelan agertzen diran berezitasunaren aurka.

Eritzi au ez dogu galdu bear ikusmenetik, gero Toledo'ko Eleiz-Batzar Nagusiekin sortu zana VI gizaldian zergaitik izan zan jakiteko, eta XV gizaldiko katolikotasunagaz zer gertatu zan, oraindik eta gaurko askatasunaren bideak debekatzen dauazana.

Erromako kaisar-jaun guztiak Konstantino'tik asita, Juliano eta Eugenio ezin ezik, kaizergo menperatzail aginpidea Eleiza'gaz batera indartu gura eban, eta orregaitik danon buruetatik gaiñeratu eben itz katolikotasun ori, eurak eritzi ori sinestu ez arren. Eta ortik aurrera Eleiza izan da 1453 urtean Europako kaisar-jauntza gorde eta zaindu egin dauana, indarra batzuen eskuetan bakarrik egon daiten, beti asmakizun zikin orren barruan (Espainan'n Rekaredo'kin 589 urtetik onantza Toledo'ko Eleiz Batzar Nagusietan= concilios).

Batera, Konstantinorekin Kaisartzat eta Eleiza JAINKOA'ren ordezkoa zala Ludi onetan erabagia artu zan, eta ortik aurrera or !! ibili dira sinis-egiakaz gora ta bera dana naastuten.

Euskaldunak erromatarrekin beti konpondu ziran euki eben sinismenarekin, eta alan iraun eben kristautasuna besarkatu arte. Gaur be konpontzen da, bere sinismenean JAINKOA'ren egarri betea daukalako; orregaitik daki, kristautasunak berezitasunaren aurka dagoala, Nizea'n 325'eko urtean artutako leenengo asmakizunak ez diralako alboratu, eta eritzi orren bidetik doalako gaurko Globalizazioa Ameriketako kaisar-jaun barri'en babesean. Orregaitik erlijioaren utstasuna, nai-ta Europa eta erri guztiko gizon/emakumeak JAINKOA'ren egarri izan.

Gaur Europa'k eta Mundu'ko giza guztiak badakigu, danok ardurak zaintzeko jaió garala lotsagizun aundiz. Baiña betiko lez, badagoz guztiz oker dagozenak, esaten dabelako: "eurak danon ardurak zaintzeko naikoa dirala". Eta ez-badozu gura euren eritzia on-artu: "KURUTZERA".

Lenago asmakizun orreik izkutuan eroaten ziran, erritarren artean gitxik baiño ez ebalako jakin irakurten eta idazten. Baiña gaurko gizarteak asko daki lez..., eta aundiena: JAINKOA'ren LEGEA'kaz beartuta, Nortasunaren egarrizko ardurak eragiten diralako, NORBERKERIKO guzurrak, berez, eta agiri agirian danon begi-bistan geratzen dira.

"ORDUA DA MUNDU ONETAN ZUZENTASUNEZKO ERABAGI-ON ETA SENDO BAT ARTZEKO". BESTELA, GAURKO ZIBILIZAZIOA: "-NEGARGARRIZ, BARREGARRIA IZANGO DA".

-MAURITARRAK-

Gure erriaren askatasunarentzat, eta ez guretzat be, arabiarak ez eben euki gal-zori edo ezetako galbiderik, nai-ta leenengoetan Iruñean zeozer en asmoak euki, baiña gure alegiñekaz gogo ori laster joan jakien.

Nik esango neuke askoz geiago artu genduela eurogandik guk emon baiño; danez gain jakituria, eta ez gaitazan aaztu, gure Nafarroa'ko erreñua sortzeko, Banu-Qasi sendi mozarabe aldetik, Ebro-ibai ur-bastarrean kokatuta egon ziranak, nolako laguntza artu gendun 824'an.

MAURITARRAK

- Mauritarren irakaspina

Eta emen ikusten doguna, European bakarrik ez gintzala izan oso ezagunak Iparraldean Loira'tik-Ebro egoalderarte; Auñamendi guztia Sortalde, Eki-alde edo Eguzki-aldetik; eta Burgos ta Gaztelarrak Sartalde, Ospel-alde edo Mendebaldeko lurraldeetan gu izan giñelako, bai Afrikan eta Europa osoan bizi gintzazan guztiak, oso ondo ezagutzen gintzalako. Gaur ikusiko dogun lez, alegin eta indar ikaragarriak egiten diran lekuan berezitasunezko erri-artean ezagunak ez gaitazan izan; iñork jakin ez daian nortzuk diran benetako arduradunak.

Gaur, zelan ostondu leike berezitasunezko Mundu au..., eurak, menperatzaileak, nai dauena egin dagian ?.

-GURE ASKATASUN'aren AZKENEKO DENPORAK-

Orain arte ikusi doguna: nai-ta len Frankoa'k aipatu ez, eta Godoa'kaz batera, amaitzen dala Europa'ren ikas-ekitaldi bat Kromañoñ'en Euskal denboratik asita eta Europa guztitik zabaldua. Euskal berezitasuna zutik agertzen dala, beren guztizko demokraziagaz, edo askatasunaren ametsarekin, ainbeste borrokaldi ta leiaren ekintza bidetik.

Orain ikusiko doguna, gure erreñua sortu zanetik, norarte iraun eban gure askatasunak, eta gaur zergaitik gabiltzan guztiz borrokan sartuta, batzuk kendu gura dauskuen askatasuna ostera be berrezkuratzeko.

Baiña gaiñera konturatu bear garena, erromatar'ekin asita gaurko egunerrate, borroka bat bakarrik izan dala, eten-bako ari bat bezela Europa'ko edestian datorrena apurtu barik, gaur Mundu guztira zabaldu dana: Menperatasunezko indarrak, berezitasunaren askatasuna apurtu gurean.

Eta ekintza orrek esangura dauana: gizon/emakume batzuen asmoak, JAINKOA'ren LEGE'ak kontuan artu barik, eurak agindu edo beartu gure dabela "sasi-jainkoarenak eginda, Mundu onen antzoki edo ezin besteko agertokiko antzerkian gizarte guztiari da.

Baiña danez gain begitu bear doguna, gure erreñua sortu zanetik, Euskal-Nortasuna zelan joan dan berakada txiker batetik lenengoetan asita, eta malda-bera aundi baten borboi'en ezarpenetik, Euskal gizarte oso bananduta geratuz, gaur ikusten dan lez. Ta karlistadaren ostetik, Sabino'ri esker, zelan joan garan gure izatasuna berrezkuratzen, gaurko egunean agertu arte.

Nik esango neuke zalantzarik gabe, Mundu'ko irugarren borroka nagusian sartuta gagozela daukagun" Berezitasunezko eta Menperatzaileen" artean, betikoa dan eztaibadarekin.

781'an, Karlomagno'k bere iru urteko semea "Luis el Piadoso" Akitania'ko errege izendatu eban, bere eskuetan geratu daiten, Euskal-berezitasuna

desagertzekoaren naian, baiña Euskaldunak euren Nortasunagaitik tema-
tsuak izan ziran lez, beti berrezkuratzen eben eurena zana.

Gure erregetza, 824'an Aritza'tar Iñigo'rekin Nafarroan asten da. 852'an "Dukado de Baskonia" argiratu zan Mitarra'tar Santxo leenengo dukea izan da. 870'an, Bizkaia'k Leon'eko erreñutik aske geratu gura dau. Leon'eko erregea orduko denboratan Ordoño izan zana, Bisigodo'aren aginpidea edo kaizar-jauntza (centralismo) berrezkuratu gura ebana, eta beren gudalozte indartsuagaz etorri zan Euskaldunak menperatzeko asmoakaz. Oneik Padura'raiño sartzan itzita, bertan ikaragarrizko triskantza egin eben euren guda-lozteagaz, Ordoño bera be ilda, andik aurrera "ARRIGORRIA" ga deitukoan erritxoan ixurikatu zan odolarekin.

999-1036'en arteko urteetan, III'garren Santxo Aundiaz agertzen gara, eta beraz gure izaeraren aundienean, Euskal izkuntzagaz lotuta egon ziran leiñu guztiak batera agertzen diralako. Loira ibai'tik, Akitani ta Gaskuña guztiaz, gaurko Euskalerrigaz, Gaztela'tar eta Aragoi'tar en duke-lurrakaz, Iparraldetik Egoaldera, eta Leon-Asturias'etik eurak be barruan dirala, lletarrakaz Lleida'ren amaierararte, Mendebaletik Sortalderaiño. Baiña kontuan euki bear doguna: beragaz eta bertan asten dala gure etenbako malda-beera-koa, nai-ta lenengoetan txikerra izan bazan be, gero esango dodazan gauzakin aundiagotu egiten dana, ia, ia, gure Nortasuna desagertu arte.

III'garren Santxo Aundiaz, Europa'ko erri aundiena Euskalerrria izan zan, eta 1034'an erregea "Waskonun Gens" "Waskonun Nationen"edo" Nacion Baskona "ren" Imperator" edo Kaizar-Jaun izendatu eben.

Baiña III'garren Santxo Aundia 1.036'an iltzen da, eta orretarako 1.035'an erreñua bere lau semeen artean banatzen dau: Iruña'ko erreñua III'garren Garzia Santxez'eri; Gaztelarren kondetza Fernando'ri; I'go Ramiro'i Aragoi'ko kondetza; eta Sobrarbe-Ribagorza Gonzalo'ri, ostean danak erreñuak egin ziranak eta Euskal-izkuntza guztiaren batasun-politikua andik betirako apurtu ebana, Euskal-legea ez ebalako kontuan euki. Errien gaiñetik euren izaera zala aunditasunean sinisten asi ziralako. Europa'ko erreñu guztietan aundikerien asmo ori, erriaren gaiñetik eurak zirala, bardin bardiña zan, Katolikotasunaren itzak euroi emoten eutsielako arrokerizko aundikeri ori, eta gero ikusiko dan lez ikaragarrizko kalteak Europa'ri emon dautsozenak, gaur be ez garalako gai orko zulotik urteteko, naaste onetan guztiz zikinduta egonda, baktzari berea emon ez arren.

Gure Nortasun eta Izkuntzarentzat, emendik aurrerako denborak dira maldan-beerako aldapa geiago okertzen asten diranak.

XII'garren gizaldian eta 1.150-1.194 urteetan Santxo Jakintsua'ren errege denboran, gure izkuntza aunditasun guztiaz "Lingua Navarrorun" izendatu eben, eta Iruña'ko erreñua'ri "Reino Navarrorun", baiña Euskaraz sekula be ez zan idatzi Nafarroa'ko gorte edo erregetxean aolku edo argibide bat bera esanda be, lateraren indarrak erromantzeraz idazten zalako, latera, berezitasunezko izkuntzaren gaiñetik ezarrita, jaurkintzaren maillan.

Or! geratu bazan, ez zan izango gauza aundirik, gure Euskara'ri sortuko jakona, Gaztela'tarrendik asita Euskera izan zalako danon izkuntza, baiña laterazko izkuntza eta kristautasun ugaritasunen jakintza batera joan ziralako, eta kristautasun erlijioaren siñezbidea danean ezartzeko, premitasun edo ikaragarrizko leia egon zan lez (begitu bestela zelako astokeriak gurutz-gudaldietan egin ziranak, eta gero ta gogoratuagaz inkisizio edo fede-zainengandik ezin besteko zigortasunakaz ezarrita egin ziranakaz), berezitasunezko izkuntzak eta Euskera batez be , siñezgaitzaren izkuntz-lez artu ziran, MARI sinezgaitzaren izkuntzak zirala esan da.

GURE ASKATASUN'AREN AZKENEKO DENBORAK

- Austria erregetzaren askatasunezko denborak.
- V Felipe'ren mempekotasuna ezartea.
- Franco'ren menpekotasuna ezartea.
- Gaurko mempekotasuna.

A ta guzti be, Euskeraren sendokuntza galtzen joan arren, ez zan izan errian, goortetan edo erregetxetan baiño galtzen joan zala, eta errian beranduago, XIV'gizalditik aurrerantz: Euskera , Ebrai-izkuntza eta Mauritarrena sinezgaitezkoak ziralako, euren ta kristautasun egokitasunagaitik erregetxetik bialduta. Ortik agertzen dira, geroago guk be ainbeste bider entzun doguzan gure Euskeraren kalterako azpizkerizko bai maltzurkerizko iruzurtiko esae-rak: "HABLE USTED EN CRISTIANO".

Gauza onekin apurbat kontuan jausteko esan bear dogu: 1.200'engo urtean Gaztela'ko erregeak Ojakastro'ri, Fuero'ak emon eutsozela, epaiketa guztietan Euskara erabiltzeko, beste izkuntzarik jakin ez ebalako Ojakastro'ko erriak.

Emendik aurrera, gero ta argiago ikusiko doguna gure Europa maite onetan, Euskaldunak oso ezagunak zirala leenengo, eta erriak erregeakaz itzarmen edo elkargo baten antolamenduagaz euren babeserako eratu egiten zirala, nai erregea nor-beren errikoa edo atzerrikoa izan, bigarren.

Orregaitik, Araba 1.200'ean guda'ren bidez Gaztelatarren gaitik menperatua izan bazan be, 1.332'an Araba'tarrak beartu ebezan Gaztela'ko erregea euren Jauna izan daiten (Señor).

1.224'an Bizkaia Nafarroa'ko elkargotik banandu zan. Baiña zoritxarrez, 1.379'an gure Jaun Aro'tar Juan'eri buru gaiñean Gaztela'tarren koroia ezarri eutsoen, eta andik aurrera eurak ziran Bizkai'ko, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroa'ko Jauna'k, baiña ez lege- egilleak, 1.839'an Agorrilla'ren 31'n Espartero'k Bergaran, Euskalerrria oinpean mendekatuarte.

Emen aitatu egin bear doguna, Gaztela'tarren erregetzak, Nafarroa'ko erregetzak baiño obeto aituten ebala Euskal Askatasunaren egarría, Nafarroa'koak beart-erazle'en batzangotasunezkoak ziralako; orregaitik Nafarroaren erantzuna erregeari: "NI ZURE BESTE, DANOK BATERA ZU BAIÑO GEIAGO". Eta ez gaitez anaztu, orduan danak Euskaraz egiten ebela. Orregaitik gure Laterrietan "FORUA'k", Euskalerrrian batzangotasunezko babesak eta Jaurkintzak, beti izan diralako elkargoaren bidez, gure erriaren berezitasunezko jokabidearen "UNE" beti askatasunen bidezkoak izan diralako.

Baiña Kristau-erlijioa gero ta indartsuago joan zalako, gure erregetza, jauntza, gorte eta jaurkintzaren gizon/emakumeak Euskal giza-barrena guztiz galtzen asi ziran, norkerietan ibili ziralako eleiztarrak bultzatuta, erritarren baiño beste goragoko mailla baten kokatu ziran, Europa osoan bardin sortuta, erregetza guztia senitartetuta geratu zalako, eta errege katolikoetan ikusiko dana, ots-aundiko edo fazakerizko katolikotasun itz ori, aundikeri ortarako ipini eutsielako. Orregaitik, Fernando'ren ekintzan Nafarroa'ri buruz, ikusten da, berak oraindiño euki ebala Euskal arima'ren nortasunezko izaera, Nafarroa menperatu eban ostean, lotsagizunezko ekiña'gaz zaindu ebalako bera bizi zan artean.

1.504'an Isabel katolikoa il zanean, Fernando Aragoi'ko beren erreñura bigaldu eben, Juana bere alaba Austria'ko Felipe "el hermoso" rekin ezkondu-ta egon zana Gaztela'tar en erregetzara igonda.

Oneik, Nafarroa'ko erregeakaz 1.506'an Agorrilla'ren 27'an adiskidetasunezko alkargo bat sinatu eben, Fernando'k ezer jakin gabe, eta ortik ikusiko dogu zelakoak ziran bere asarreak.

Fernando bitartean Foix'tar Germana'rekin ezkondu zan eta seme bat euki eben. Oneik, Frantzia'ko erregetzaren oiñordezkoak ziralako, ortik aurrera, Espaina'ren aberrikoiari ikaragarrizko urduritasuna sartu jakiela, Felipe "el hermoso" ur apur bat edanda il zan, Juana zoratu eta Germana il zalako, bai semea be, Fernando'ri deitu eutsien Gaztelarren erreñuan errege ordezkoa izateko.

Eta emen, garrantzi aundiko galdera bat agertzen jaku: Zergaitik ez eutsoen Zizneroz Kardinalari deitu?

Felipe erregea il da, Frantzez eta Gaztelartean gudaren keiñadura sortu zan (alan esan eben beintzat), eta Fernando'k orren egoeraren unetxoia gozatu eban Naparrak zigortzeko. 1.512'an Uztailla'ren 21'an Alba dukearen guda-indarrak Iruña aurrean geratu ziran, eta iñungo borrokarik gabe 25'ean uri'ko giltzak Alba'ri emon eutsoezan.

Fernando'k, nai-ta guda eskubideakaz ezarri beren ekintza, Done Fransizko Xabier'en aitari, legezko Nafar-erregearen aldekoa gorputz eta arima guztiaz izan zanari, euki eban aginpideko lan errege-aolkularitzari, lotsagizunez il arte itzi eutson. Nafarroa'ko Forua'ri zin-egin eutson 1.513'an Epaila'ren 23'an, eutsi egingo ebala Nafartarren jaurkintza guztia, gero 1.515'an Tudela'n sinatu zan alkargoarekin, Nafarroa'ko erregeari andik aurrera antolatze bideak moztuteko.

Fernando, 1.516'an Urtarrilla'ren 23'an il zanean, Nafarroa'ko erregeak ostera be gudarako leiatsu agertu ziran, baiña aurrean Jimenez de Zizneros'tar Fransizko, Toledo'ko kardinal nagusia, fede-zain (inquisidor) aundiena eta orain errege-ordea zana agertu jakien, eta atzera egin bear eben. Zisneros'ek koronel Villalba'rekin Nafarroa'ko gaztelu, eleiza eta dorre guztiak moztu ebazan, ainbat Nafar ilda eta ereiñeko lurak kiskilduta. Triskantza au eginda, Villalba koronelak Zisneros'eri idatzi eutson: "Navarra està tan baja de fantasia despuès de que vuestra señoria reverendisima mandò derrocar los muros, que no hay hombre que alce la cabeza".

Zisneros, 1.517'an Azaro'ko 8'an il zan, eta Nafartarrak ostera be gudarako aupatu ziran, Noain'en 1.521'ean Bagilla'ren 30'ean guztiz apurtuta geratu ziranak. Andik aurrera, Espaina'ren I'go Karlos, Alemania'ko V'garrena eta Nafarroa'ko IV'garren errege izango zanaren eskuetan geratu zan dana. Onek, Beenafarroako'ak bertan itzi edo ukatu ebazan, eta Auñamendiak berezko muga baten antzera geratzea lortu eban.

Eta emen argi ikusten dana, erregeak elkargokoak izan arren, azpikeriko joko baten bidez, erri-berezien urtutasuna edo suntsitutasuna gura ebela, baiña erri guztiak iltea lortu ezin leikelako..., alkargoan iraun gendun Austria'tarren erregetzaldi guztian. Eta nai-ta denboraldi orretan Euskal gizon/emakume askok nortasuna galdu, apur apurka Madrille'ko jauregiaren lorio-bideetan (pasillos) zatika jausten jakielako eta aundikeri edo norkerizko jokia batzuentzat atsegiñezkoa izan zalako, Euskal erriaren berezitasunezko izaera XVIII'garren gizaldian gorputz oso baten agertzen da, sinatutako alkargo edo itzarmenaren bitartez Espaina'ko erregeakaz gure jaun lez.

Eta aspertu ziralako itxaroten, berezitasunezkoak ez gintzalako urtzen, V'garren Felipe borboia ipini eben, ia gudaren bidez, Ugarte-erdi onen berezitasun guztia desagertzen eban. (Gaur be, ori asi dira egiten alkarteko legearekin, Batasuna'ren aitxakiagaz).

Ortik aurrera indarraren bidez gura eben, berezko erriak eta izkuntzak desagertu daitezkan, eta ekimen orreri laguntzeko, Frantzesak 1.789'an iraulpen gogor bat egin eben, izen bereziak elburu lez ipinita, Europa'ren berezitasunezko erri ta gizartearentzat, azpikerizko edo iruzurrezko joko aundi bat izan zana.

Erregetzaren lillura ta indarra ortik aurrera galdu zalako XIII'garren Alfonso'gaz amaitzen da 1.931'an Jorrailla'ren 14'an, nai gaur ordezeko erregetza euki arren, gudaloztearen indarrak erriaren buru gaiñetan espatak ezarri ebezan Europa guztian, eta ainbat borroka, eriotza, espetxe, negar eta egon-eziñaren bidetik, gaurko egunetan be arazo bardiñekin gagoz, menperatzaillakaz irugarren Munduko borroka nagusienean, ikaragarrian iruzurrezko Batzango edo Globalizazioarekin.

XIX'garren gizalditik gaur-arte, erri berezien askatasuna guztiz menperatuta dago, eta daukiezan izen bereziak ostonduta, oial edo errezelpe antzeko baten. Baiña nai-ta izena ikusi ez arren, "guzurrezko ESTADUA"ren estalkipean dauan mugialdia eta ataraten daben arrabotsagaz Europa guztian erkidetu egiten gara, eta ekimen orrek, nai izenak apuribat aitzuta euki arren, ez diralako ikusten, gogora beti etorriko dira.

Orregaitik European, Euskaldunak eta erri-berezi guztiak oso ezagunak gara, Europa'ko erri berezitasunezkoak lez.

Baten batek esan dau..., Euskalerrria European ez dala bizi?.

-LABURPENA-

SARRERAN: ikusi dogu, zelako zentzutasunaren gogo-zabalean idatzita dagon idaz-lan au, itaun arrigarrizko bat askenean egin bearrezkoa izanda: "gaurko egunean, zelan egia izan leike, Euskalduna'k Nortasunezko Berezidunak izanda, Europa'n beti danik bizi dirala, esanbearra izatea?".

Bai-ta gure aldetik edo berezitasunezko erriaren seme aldetik salatuaren edo erakutsiaren bearra, gizon ta emakume batzuen sasijainkotasunaren norkerizko jokua asieratik asita, apurka apurka igoten dauala mailladunezko menperatzaillak biurtu arte. Eta zelan euren guzurrak edestian zear lotuta dagozan eten-bako eritzi bategaz gaur arte, leenengo guzurrak gaurko guzurrarekin bardiñak eta bat dirala, lotuta dagozelako esan bearra: JAINKOA'ren LEGEA'k len eta gaur bardiñak diralako.

Eta bide onetatik iraun ezkerro, gaurko Mundua'ren egoera edestian zear barregarrizkoa izango dala.

Bai, erri baten Ariman, zelako garrantzi aundia daukan bere izkuntzak, Nortasuna sendotzeko.

LABURPENA

- Zer ikusi dogun: Kromañon, Erromatar, Bisigodoak, kristautasuna, Mauritarrak eta gure askatasunaren azkeneko denborak.

-KROMAÑON DENBORAK-

Zelan European, oiñarrizko gizartearen geneetan, %'etik 75 Euskaldunak dirala, oiñarrizko izkuntza Euskara izan da. Eta Kromañon giza deituten jakonari, Europa guztitik gezaltze denboratan zabaldu ziralako izotz-oreiñak eta mamutzar'en atzetik, gaur Europa'ko izkuntzetan agertzen diran "Aran, Ur, Ibar" eta abar asko itzak, Euskal izkerakoak dirala.

Eta Arrinda'tar Anes'ek zelan esaten dauan egia dala: "edesti- aurre, odola ta geneak", gaur gaia'ren inguruan dakigunagaz ikerketaren bidez, alan emoten dualako.

-ERROMATARRAK-

Emen ikusi doguna, Keltiar eta Iberoak aienatu, aldendu edo urtu egin zirala, erromatarrak etorri ziranean, eta oneik desagertu ziranean gure artean ainbeste denbora egon da gero, bereala berrezkuratu genduzala gure Euskera ta Nortasuna.

-BISIGODOAK-

Oneik, etorri ziran orduan, naiko lan euki ebala leenengoetan, erromatarren menperatzail aztarnak edo oiñatzak gizarteko jaurkintzaren antolamendurako legeak ziranak arlo guztietan ezeztuten, euren berezitasunezko menperatzail eritziagaz xabartu edo gain-marratu arte, Euskalduna'k bitartean gure sedokuntzan aleginduta.

Eta gure borrokak eurekin iraun ebala, Godo'en erregetzak iraun eban aldian, nai-ta "ET DOMUIT VASCONES" esan, erregetza amaitzen eben bakoitzean.

-KRISTAUTASUNA eta ERLIJIOA-

Emen ikusten doguna, erromatar menpekotasunaren izaera, izatez-kontrako edo jatorriz besteko oso gogorra eta zakarra izan zanak, Kristautasunezko moral edo ekandua'ri, asko lagundu eutsola.

Baiña zelan IV'garren gizaldian, Konstantino erromatar kaisar-jaunak Eleiza eureganatu eben Mundu onen gizartea indarkeriaz eta beldurrez euki eben menperatzail asmakizunagaz, andik aurrera batzangotuta bizi gaitez an gaitolikotasunaren itz-erreñuan. Non geratzen dira..., JAINKO sort-arazlearen LEGEA'k eta Kristau morala?.

Orregaitik kristautasuna, erri ta izkuntz bereziaren aurkakoa biurtu ebalako, beti danik daukaguz eten-bako borroka latzak.

Oraintsuarteko gudak, beste asmo batzuen gandik sortutakoak zirala gogoratzen giñan, baiña ez da egia, beti izan diralako sasijainkotasunaren menperatasunezko indar-aginpideagaitik. Orregaitik "POR LA GRACIA DE DIOS" "-DESTINO EN LO UNIVERSAL" en ametsak eta " HABLE USTED EN CRISTIANO " bai abar asko be, MENPERATZAIL-ERITZI" orren LORAK baiño besterik ez dira, berezitasunaren aurka.

-MAURITARRAK-

Emen ikusten doguna, oneik be menperatzail zaleak zirala, baiña gure Euskalerrian ez ebela kalte aundirik egin. Euregandik mesede geiago artu gendulako ikasiakaz eta gure Nafar'tar-erreñuaren sorkuntzarako Banu-Qasi sendi gandik artu gendun laguntzagaz.

-GURE ASKATASUNA'ren AZKENEKO DENBORAK-

Emen ikusten doguna, zelan gure erregetza jausten dan katolikotasunaren sare-artean eta erriagandik urrunduta, ortik aurrera Europa'ko erregetzaren kaisar-jaunen aundikerietan ezarri zalako, Euskal-Nortasuna galtzen joaten dala, gero III'garren Santxo Aundiak Euskal legearen aurka egin eban astokeriagaz.

Austria erregeakaz, gure alkargo ta Foruak zaindu genduzala, baiña XVIII'garrengo gizaldian Espainola'k V'garren Felipe borboia erregetzan ezarri ebenetik, zelan alegindu ziran, Frantzian 1.789'ko iraultzaren eredu artuta eta izugarritzko guzurre izan zana: "Frantzia'ren erregea , Frantze-sa'ren errege biurtu zalako", bere muga barruan euki eban erri berezitasu-nezko guztia frantzez biurtuta; gogortasun guztiaz erdi-ugarte au mendeka-tzen gudaloztearen bidez, gero 1.839'an Espartero'k guzur aundi bategaz oinkatu ebana.

Ortik aurrera Europa'ko berezitasun guztia daukagu estalki aundi bat gure buru gaiñetan, berezitasunaren Nortasuna ostontzeko.

Eta jakiteko leenengotatik asmakizun bat dala, erregetza desagertuarren, nai-ta oraindiño zeozer geratu, espatak gure buru-gaiñetan ezarrira dagozala "ESTADOS DE DERECHO" estalkipean ostonduta eukiteko.

Euskalerrria ortik aurrera eta orren estalkipean, borroka bizian irauten dau, bere gizon/emakumeen ta erri arduradunaren askatasuna lortu arte.

-IZKUNTZA-

Erri baten ekanduzko eraikintza da !, bere azalpenean Erria'ren siñismena erakusten daualako.

Orregaitik, Itza, Arimaren otsa biurtzen danean, JAINKOA'ren seme-ala-bak berba egiten dabe edozein izkuntzetan, eta batez be Ludi onen Euske-ra izkuntz zaarrenean, bere mamian ikas-bide aundiena daukalako beti JAINKOA'ri begira.

IZKUNTZA

- Zelan dan erri baten ekanduzko eraikintza, bere azalpenean erriaren siñismena erakusten daualako.

Ortik aurrera, ARDURAK zentzunezko egi-zendotasunean bete egiten diralako, dator: " EUSKALDUN'en ITZA ". JAINKOA'ren ABERRI'rako bideak zabaltzen dauana gizarteko erri-berezien ekintzatik.

JAINKOA'ren LEGE'en bidetik: " NEURRIAN ARDURADUN IZATERA BEARTU GAITULAKO " .

- EUSKALERRIA BETI DANIK BIZI DA EUROPA ONETAN-

ORREGAITIK EZAGUTU BEAR GAITUE EUROPA'N GURE IZAERA BEREZIAN, BORROKA BARIK, BAIÑA INDARTSU, ELBURURA BEGIRA, JOKO-ON BATEN BIDEZ.

OHARRA

- Gai au, ziur nago galdera askokoa dala, eta orregaitik gura neuke, azke-nean, bear diran galderak egitea; beren ausnarretik, ulermenean daukaguzan illuntasunak argitzeko. Baita azken baten pozik urten daigun solas itzal-di onetatik.

**- ATUTXA'tar PAUL:
ZORNOTZAN 2.002'an URRILLA'ren 12'an**